

Майданевич С.Б., Бажак О.В.

СУТНІСТЬ ТА НОРМИ МІЖНАРОДНОГО МОРСЬКОГО ПРАВА

Кожна держава дотримується власних інтересів на шляху забезпечення економічного, соціального, політичного та культурного розвитку свого народу. Враховуючи цей факт, міжнародне співтовариство намагається створити необхідні умови для підтримки балансу між різними країнами світу, забезпечити їх мирне співіснування та раціональне використання ресурсної бази нашої планети, зокрема, Світового океану. Розробкою найбільш прийнятних норм для реалізації цих завдань займаються, як відповідні компетентні світові організації, так і кожна держава окремо. Сукупність цих норм, в контексті використання потенціалу морського простору, складає Міжнародне морське право.

В статті розкрито зміст і сутність Міжнародного морського права як окремої галузі Міжнародного права, визначено його специфічні риси, структурні компоненти, принципи та норми. Дано визначення таким поняттям, як «Міжнародне право», «Міжнародне морське право», «норми Міжнародного морського права», «суб'єкти Міжнародного права», «об'єкти Міжнародного морського права». Окресленні функції основних видів Міжнародного морського права (національне морське право, міжнародне морське публічне право, міжнародне морське приватне право). Проаналізовано складну систему правових норм, які регулюють відносини між суб'єктами морської справи.

Встановлено, що найголовнішим питанням правових відносин у Міжнародному морському праві є торгівельне мореплавання, яке виступає важливим чинником в процесі економічного розвитку, як окремих держав, так і світової економічної системи в цілому. Розуміння сутності Міжнародного морського права має важливе значення для моряків. Бо знання основних положень, принципів та норм цієї правової галузі виступає запорукою безпечного мореплавання та охорони ресурсів Світового океану, а також є показником юридичної компетентності всіх осіб, задіяних у морській справі.

Ключові слова: *Міжнародне право, Міжнародне морське право, морський простір, принципи Міжнародного морського права, суб'єкти Міжнародного морського права, норми Міжнародного морського права.*

Постановка проблеми. Впродовж усієї історії людства Світовий океан виступав об'єктом різних видів людської діяльності. Його використовували як морський шлях, а також як джерело видобутку різних ресурсів, які мають вагомe значення в розвитку світової економіки. Найважливіше місце в цьому процесі займає торгівельний флот, який складається з різних типів і класів суден. Кожного року морські судна перевозять близько 90% усіх торгівельних вантажів, видобувають понад 80% усієї рибної продукції, яка потрапляє на світовий ринок, здійснюють десятки мільйонів пасажирських перевезень, масовий видобуток газу, нафти та інших корисних копалин, проводять важливі наукові дослідження, які дозволяють спрогнозувати та попередити аномальні природні явища та катаклізми, забезпечують буксирування, сприяють розвитку морського туризму та спорту, борються з забрудненням морського середовища тощо.

Практично вся сфера людської діяльності в Світовому океані є інтернаціональною за своїм змістом. Це зумовлено тим, що у більшості випадків діяльність морських суден виходить за межі впливу однієї держави.

Тому для регулювання міждержавних відносин у питаннях функціонування світового флоту міжнародним співтовариством була впроваджена низка специфічних правил, норм і принципів експлуатації Світового океану як загальнолюдського надбання. Цією проблемою саме займається Міжнародне морське право [1, с. 3; 2, с. 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В теоретичну розробку окресленої проблематики вагомий внесок зробили, як зарубіжні, так і вітчизняні науковці: Аверочкіна Т. В., Кузнецов С. О., Шемякін О. М., Анцелелевич Г. О., Гурєєв С. О., Зенкін І. В., Іванов Г. Г., Серафимов В. В., Коваль В. М., Никітіна А. П., Стаценко О. С., Гуцуляк В. М., Скарідов О. С. та ін.

Метою статті є визначення сутності поняття «Міжнародне морське право», аналіз його структурних елементів на норм врегулювання правових відносин на морському просторі.

Виклад основного матеріалу. З огляду на те, що морське право виступає однією з галузей Міжнародного права, доречно, на наш погляд, розглянути змістове наповнення цієї системи правового регулювання міжнародних відносин.

Сучасний етап розвитку Міжнародного права вчені пов'язують з прийняттям «Статуту Організації Об'єднаних Націй» від 26 червня 1945 р. (вступив в силу 24 жовтня 1945 р.). Цей документ визначив основні положення цієї галузі правової науки:

- розвиток міжнародного співробітництва як одного з основних принципів сучасного міжнародного права та міжнародних відносин;
- відмова від методів примусу та панування верховенства права;
- затвердження прав і свобод людини;
- засудження та ліквідація колоніальної системи;
- створення розгалуженої системи міжнародних організацій та реальної основи для реалізації нормативно-правової бази цієї галузі;
- розширення об'єму імперативних норм міжнародного права;
- формування основних принципів сучасного міжнародного права [3, с. 5].

У Статуті ООН також були сформовані загальні принципи Міжнародного права. Дещо пізніше вони були закріплені та розвинені в Декларації ООН на XXV сесії Генеральній Асамблеї ООН про принципи міжнародного права товариських відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН (24 жовтня 1970 р.). Серед основних принципів Міжнародного права були виділені наступні: рівноправ'я та самовизначення народів, суверенна рівність, невтручання у внутрішні справи, мирне врегулювання протиріч та конфліктних ситуацій, незастосування сили, дотримання міжнародних зобов'язань, співробітництво. Ці принципи були доповнені у Заключному акті Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) 1 серпня 1975 р. До загальноприйнятих принципів також включили: положення про повагу до прав людини, територіальну цілісність та непорушність державних кордонів (для країн Європи). Саме ці основні принципи виступають критеріями оцінки правомірності дій суб'єктів Міжнародного права та правовим регулятором міжнародних відносин, юридичним орієнтиром в процесі розробки зовнішньо- та внутрішньополітичного курсу кожної держави та ін. [3, с. 5, 9].

З метою збільшення ефективності регулювання міждержавних відносин з'явилася необхідність у виділенні специфічних галузей Міжнародного права, зокрема, морського права.

Отже, Міжнародне морське право можна визначити, як галузь Міжнародного права, яка представлена сукупністю обов'язкових юридичних принципів і норм (договірних та звичаєвих), які регламентують правовий статус і режим морських просторів і регулюють відносини між суб'єктами Міжнародного права щодо дослідження та використання потенціалу Світового океану на засадах їх повної рівності та добровільності [4, с. 16].

Більшість вчених погоджується з тезою про те, що сучасне Міжнародне морське право, як окрема галузь Міжнародного права виникла після ратифікації чотирьох Міжнародних Женевських конвенцій з морського права, які були прийняті в квітні 1958 р. на I Конференції ООН з морського права. Це, зокрема: 1) конвенція про територіальне море та прилеглу територію; 2) конвенція про відкрите море; 3) конвенція про рибальство та охорону біоресурсів відкритого моря; 4) конвенція про континентальний шельф; 5) факультативний протокол, який регламентував процедуру вирішення спорів. Перераховані вище документи стали основою міжнародного морського права [5, с. 159-160].

Суспільні відносини, які регулюються нормами Міжнародного морського права, мають складну структуру. До їх структурних елементів входять: суб'єкти, об'єкти та зміст правовідносин.

До суб'єктного складу входять держави та міжнародні організації, комерційні та некомерційні організації національних правових систем, індивідуальні суб'єкти (всі, хто хоч якось задіяний в процесі використання вод і ресурсної спроможності Світового океану). Міждержавні відносини ускладнюються тим, що кожен суб'єкт відноситься до різних правових систем.

За певних умов суб'єктами права можуть виступати державоподібні утворення та національно-визвольні рухи. Суб'єктами міжнародного права також можуть бути міжнародні інституції – міжнародні органи. До їх числа входять: міжнародні суди, міжнародні арбітражі, слідчі та інші комісії. Вони створюються за згодою сторін (держав) та підпорядковуються у своїй діяльності міжнародно-правовим нормам. Особливим суб'єктом міжнародного права виступає народ. Так, згідно з принципом рівноправ'я та самовизначення народів – всі народи без будь-якого втручання ззовні мають право самостійно визначати свій політичний статус та вільно розвивати соціальну, економічну та культурну сфери. Кожна держава повинна поважати це право. Тому через систему міжнародних договорів всі держави зобов'язують у своєму внутрішньому порядку поважати права іноземних фізичних та юридичних осіб, всіх осіб з інших країн, які знаходяться на їх території, а також суспільних (недержавних) організацій, зокрема, профспілок.

Суб'єкти міжнародного морського права, які в процесі діяльності в Світовому океані, пов'язані з правами та обов'язками інших суб'єктів правовідносин, повинні дотримуватися не лише загальних норм і принципів Міжнародного морського права, а й правил Міжнародного права в цілому, зокрема, Статуту ООН.

Отже, суб'єкти Міжнародного права – це сторони міжнародних правових відносин, які наділені нормами міжнародного права, суб'єктивними правами та обов'язками. Їх характеризує взаємна незалежність та не підпорядкованість будь-якій владі. Методом міжнародного правового регулювання є укладання згоди між усіма юридично незалежними суб'єктами міжнародних відносин щодо змісту встановлених норм та надання їм юридичної сили [2, с. 11; 6, с. 27-28].

Об'єктами міжнаціональних відносин в контексті вивчення Міжнародного морського права є: правовий режим та статус різних категорій морського простору, їх делімітація, перевезення вантажів і пасажирів, проведення буксирування, розробка ресурсного потенціалу морського дна, ведення рибного промислу тощо. Іншими словами, це все те, на що спрямована діяльність суб'єктів і що є предметом їх інтересів в процесі використання Світового океану.

Зміст правовідносин полягає, як в суб'єктивних правах і обов'язках, так і в реальних діях усіх учасників у сфері використання морського простору та ресурсної бази Світового океану. Їх різноманітність залежить як від виду правових відносин, в яких задіяний суб'єкт (приватні або публічні, внутрішньодержавні або міжнародні), так і від самого об'єкту цієї взаємодії.

Таке складне структурування зумовило формування складної системи юридичних норм. Необхідність її функціонування, з одного боку, зумовлюється самими суспільними

відносинами, які виникли в процесі використання потужностей Світового океану, а з іншого – необхідністю їх регулювання [2, с. 11-12].

Міжнародне морське право як окрема складова Міжнародного права має низку особливостей. Характерними рисами цієї галузі є:

- історизм (виникнення та розвиток в процесі історичного розвитку національного та міжнародного мореплавства та інших видів використання морського простору та його потужностей);
- узгодження інтересів суб'єктів міжнародного морського права, добровільне прийняття на себе певних зобов'язань;
- поєднання договірних і звичаєвих правових норм;
- виключення елементів примусу та використання методів координаційного регулювання;
- міжнародний характер [3, с. 34].

Як кожна складна система Міжнародне морське право складається з підсистем. Вчені виділяють три основних компоненти Міжнародного морського права:

1) *внутрішньодержавне (національне) морське право* – має характер комплексної галузі, яка ґрунтується на нормах різних галузей внутрішньодержавного права, які об'єднані спільністю предмета правового регулювання, а саме – користування морем в той чи іншій формі;

2) *міжнародне морське публічне право* – це галузь міжнародного права, об'єктом якої є комплекс міжнародних відносин в питаннях використання Світового океану. Пов'язане з міждержавними відносинами. Угоди та договори, укладені між державами щодо регулювання морських відносин;

3) *міжнародне морське приватне право* – це одна з галузей Міжнародного права, яка складається з правових норм, які регулюють відносини між юридичними особами (організаціями) та фізичними особами (громадянами), переважно, в питаннях торгівельного судноплавства. Цей вид морського права має громадянсько-правовий характер та вимагає включення «іноземного елемента». В першу чергу мова йде про майнові відносини, які пов'язані з морськими перевезеннями [7, с. 6-9; 1, с. 10; 6, с. 14].

Морське право як комплексна галузь Міжнародного права містить у собі норми цивільного, адміністративного, трудового, кримінального та міжнародного права, а також комплекс різних технічних норм, які забезпечують безпеку мореплавства та охорону навколишнього морського середовища тощо.

Головним питанням регулювання правових відносин у морському праві є торгівельне мореплавство. Основним завданням якого є використання Світового океану з метою пересування, транспортування, наукових, господарських та інших цілей. Отже, морське право регулює правовідносини, які стосуються правового положення торгівельного судна та супутні правовідносини, які пов'язані з торгівельним мореплаванням (судноплаванням): право власності на судно, правовий статус капітана та екіпажа, безпека суден під час мореплавства, зіткнення суден, аварійні ситуації тощо). Одним з центральних питань таких правових відносин є морські перевезення вантажів, пасажирів і багажу, страхування та фрахтування суден, відповідальність сторін, позови та претензії [1, с. 10-11].

Первинним елементом морського права, як окремої галузі Міжнародного права, є норми (з латин. *погта* – правило, зразок, конкретне розпорядження). Морське право складають саме юридичні норми – закріплені в правовому полі обов'язкові правила поведінки, не виконання яких тягне за собою правову відповідальність.

В залежності від характеру регулювання суспільних відносин правові норми поділяються на: *імперативні* та *диспозитивні*. Вони є обов'язковими для всіх суб'єктів правовідносин. Для імперативних норм притаманна категорична форма, яка виключає можливість відхилення від встановлених правил. На відмінну від них, диспозитивні норми надають учасникам правових відносин можливість врегулювати спірні питання

самостійно, на власний розсуд, обравши оптимальний для всіх учасників варіант поведінки. У тому випадку, коли суб'єкти не досягли згоди в дію вступає правило, передбачене законом. Диспозитивні норми сприяють прояву ініціативи та самостійності суб'єктів правовідносин. Зауважимо, що норми, які встановлюють правила поведінки називаються *матеріальними*. Норми, які регулюють процес формування та реалізації окремих міжнародних правил поведінки на морському просторі називаються *процесуальними* [7, с.12; 1, с. 21].

В залежності від просторової дії норми Міжнародного морського права поділяються на: *норми загальної дії* (вважаються дійсними на всій території та акваторії, на якій розповсюджена компетенція відповідного органу, який затвердив норму) та *норми місцевої дії* (радіус дії обмежується певною місцевістю, яка зазначена в відповідному акті). Виділяють також норми морського права, які зобов'язують до здійснення певної позитивної дії та ті, які забороняють певні дії (або бездіяльність) в конкретних ситуаціях, які виникли.

Опис умов, в наслідок яких норма повинна бути реалізована називається *гіпотезою*. Правило поведінки – *диспозицією*, конкретні заходи примусу, які впроваджуються в наслідок її ігнорування або порушення – *санкцією*. На відмінну від внутрідержавного морського права, яке, як правило, складається з цих трьох елементів (гіпотеза, диспозиція, санкції) переважна більшість норм Міжнародного морського права містить лише диспозицію.

На державному рівні реалізація встановлених норм забезпечується силою державного примусу. Для Міжнародного морського права, в цілому, притаманні компроміси та взаємні поступки учасників правовідносин. Формування та дотримання міжнародних правових норм забезпечується за взаємною згодою всіх суб'єктів права.

Важливим структурним рівнем Міжнародного морського права є інститут морського права. За визначенням Гуцуляка В. Н., інститут морського права – це відокремлена всередині морського права сукупність взаємопов'язаних юридичних норм, які об'єднані єдністю предмета та методів регулювання окремих видів суспільних відносин (інститути порятунку, морських перевезень, аварійних подій, лоцманського проведення тощо) [7, с. 14].

За формою норми морського права класифікують на *документальні* та норми, які *не фіксовані* в жодному правовому акті. Відповідно до розповсюдження суб'єктно-територіальної сфери дії морського права виділяють: універсальні, регіональні, локальні та внутрішньодержавні.

Універсальні норми регулюють суспільні відносини, які визнаються переважною більшістю або усіма державами, тому що в об'єкті взаємодії зацікавлені всі сторони.

Регіональні норми – це правила, які регламентують правові відносини в межах певної групи країн або їх дія обмежена конкретним простором.

Локальні норми спрямовані на регулювання двохсторонніх або багатосторонніх відносини між державами відповідно з конкретним предметом взаємодії та можуть бути використанні в якості конкретизації змісту загальноприйнятих норм, забезпечення ефективності їх функціонування.

Однією з проблем міжнародного права є співвідношення різних правових норм. Різниця в застосуванні правових норм стосовно конкретних випадків міждержавних відносин на морському просторі зумовлені відмінностями реальних відносин, які виникають в процесі експлуатації вод Світового океану від загальноприйнятої нормативної моделі. Надягаємо, що правова норма – це зразок взаємної поведінки всіх суб'єктів правовідносин. Юридична функція загальних норм полягає в нормативному регулюванні відносин між суб'єктами Міжнародного права. Ці норми вважаються єдиною моделлю загальноприйнятої поведінки та виступають головними оцінюючими критеріями в міждержавній сфері. Сам факт їх існування визначає оцінку діяльності як правомірної

або неправомірної, її відповідність інтересам взаємодіючих суб'єктів та більш широкого кола держав [8, с. 55].

Реальні відносини, які складаються під час використання морських просторів завжди більш насичені, ніж ті, які визначаються міжнародно-правовими документами, тому різницю між моделями «як повинно бути» і «як є в реальному житті» нівелюють спеціальні (індивідуальні) норми.

Спеціальні норми спрямовані на регулювання правовідносин окремого кола осіб, органів і організацій. За своїм характером вони є як міжнародними, так і внутрішньодержавними. Такі норми регулюють відносини між суб'єктами при наявності додаткових фактів за яких діє спеціальне, а не загальне право.

В цілому, спеціальні норми необхідні для деталізації та доповнення загальних норм, але разом з тим вони певним чином їх обмежують, створюючи протиріччя. В тому випадку, коли загальні та спеціальні норми конкурують між собою мореплавцю необхідно дотримуватися останніх з них.

Щодо Міжнародного морського приватного права, то воно, крім загальноприйнятих принципів, оперує спеціальним принципом – *автономії та волі сторін*. Він передбачає створення спеціального інституту, який об'єднує норми, які регулюють питання, що виникають під час укладання учасниками договору згоди щодо правового регулювання їх правовідносин.

Норми Міжнародного комерційного права мають аналогічну природу з нормами Міжнародного приватного права. Останні зустрічаються в науковій літературі під різними назвами: конфліктні, колізійні, правозастосовні.

Колізійні норми застосовуються у тому випадку, коли на регулювання правових відносин на морському просторі можуть претендувати правові моделі декількох держав і необхідно вирішити це протиріччя. Розрізняють *національно-правові* та *міжнародно-правові* колізійні норми. Їх різниця проявляється як у сфері дії, так і в сфері застосування. Сфера дії останніх ширша через те, що їм підпорядковуються всі учасники міжнародних договорів. До того ж колізійні норми можуть поділятися на: *диспозитивні* (передбачають автономію волі при укладанні договорів), *імперативні* (не допускають відхилень від встановлених норм) та *відносно-імперативні* (відхилення від норм допускається у разі раніше затверджених умов).

Колізійні норми також можуть поділятися на: 1) *односторонні* – передбачають застосування лише одного, зазвичай, особистого права; 2) *двосторонні* – встановлюють межі використання як національного, так міжнародного права. Для вирішення найскладніших спірних питань застосовують *додаткові* (субсидіарні) колізійні норми.

З огляду на вище вказане можна стверджувати, що міжнародна уніфікація нормативно-правової бази щодо експлуатації Світового океану дозволяє ліквідувати відмінності, які існують в правовому регулюванні громадянсько-правових відносин в кожній державі, а також створити передумови для єдиної правової практики. Відповідно й розвитку економічних зв'язків між суб'єктами різних держав [9, с. 196; 8, с. 56-58].

Висновки. Міжнародне морське право є галуззю Міжнародного права, яка представлена системою правових норм та принципів, які спрямовані на контроль за діяльністю суб'єктів правових відносин в сфері використання вод та ресурсних можливостей Світового океану. Морське право закріплює права та обов'язки всіх учасників морської діяльності, накладає на них відповідальність за порушення нормативно-правових норм. Міжнародне морське право дотримується основних положень, принципів та норм Міжнародного права та тісно взаємопов'язане з його іншими галузями. Воно поділяється на декілька підсистем, які взаємопов'язані між собою. Основна проблема над вирішенням якої зосереджене морське право – це забезпечення функціонування торговельного мореплавства.

Основними суб'єктами морського права виступають держави та міжнародні організації, бо саме вони є реальними учасниками правовідносин в процесі експлуатації морського простору. Міжнародне морське право складається з великого переліку юридичних норм, які відрізняються за формою та змістовим наповненням (імперативні, диспозитивні, матеріальні, процесуальні, норми загальної та місцевої дії, документальні та нефіксовані, універсальні, локальні, національні, регіональні, загальні, спеціальні, колізійні та ін.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверочкіна Т. В., Кузнецов С. О. Морське право : підручник. Одеса: Фенікс, 2011. 382 с.
2. Шемякин А. Н. Морское право : учебное пособие. Харьков: Одиссей, 2004. 408 с.
3. Анцепелевич Г. А. Международное морское право : учебник. Киев: Издательский дом «Слово», 2004. 400 с.
4. Гуреев С. А., Зенкин И. В., Иванов Г. Г. Международное морское право : 2-е изд., перераб. и допол. Москва: Норма, Инфра-М, 2011. 432 с.
5. Серафимов В. В. Первая Конференция ООН по морскому праву 1958 года: вопросы территориального моря и прилежащей зоны. *LEX PORTUS*. 2016. № 1. С. 140-161.
6. Коваль В. Н., Никитина А. П., Стаценко О.С. Международное морское право (частное и публичное) : ученик. Москва: Вузовский учебник, 2018. 228 с.
7. Гуцуляк В. Н. Морское право. Москва, 2008. 320 с.
8. Скаридов А. С. Морское право. СПб: Academus, 2006. 934 с.
9. Сухарев А. Я. Юридический энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия, 1984. 415 с.

REFERENCES

1. Averochkina, T. V., & Kuznetsov, S. O. (2011). *Morske pravo [Maritime law]*. Odesa: Feniks [in Ukrainian].
2. Shemiakin, A. N. (2004). *Morskoe pravo [Maritime law]*. Kharkov: Odyssei [in Ukrainian].
3. Antsepelevich, H. A. (2004). *Mezhdunarodnoe morskoe pravo [International maritime law]*. K.: Izdatelskiy dom «Slovo» [in Ukrainian].
4. Hureev, S. A., Zenkyn, I. V. & Ivanov, G. G. (2011). *Mezhdunarodnoe morskoe pravo [International maritime law]*. M.: Norma, Infra-M [in Russian].
5. Serafimov, V. V. (2016). *Pervaia Konferentsiya OON po morskomu pravu 1958 hoda: voprosi terrytoryalnoho moria i prylezhashchei zoni. LEX PORTUS*.
6. Koval, V. N., Nykytyna, A. P., Statsenko, O. S. (2018). *Mezhdunarodnoe morskoe pravo (chastnoe y publychnoe) [International maritime law (private and public)]*. M.: Vuzovskiy uchebnyk [in Russian].
7. Hutsuliak, V. N. (2008). *Morsoke pravo [Maritime law]*. M. [in Russian].
8. Skarydov, A. S. (2006). *Morskoe pravo [Maritime law]*. SPb: Academus [in Russian].
9. Sukharev, A. Ya. (1984). *Yurydycheskiy entsyklopedycheskiy slovar. M.: Sovetskaia entsyklopediya [in Russian]*.

Maidanevych S.B., Bazhak O.V.,

ESSENCE AND NORMS OF INTERNATIONAL MARITIME LAW

Each state pursues its own interests in ensuring the economic, social, political and cultural development of its people. Given this fact, the international community is trying to create the

necessary conditions to maintain a balance between the countries of the world, to ensure their peaceful coexistence and rational use of the resource base of our planet, in particular, the oceans. The development of the most acceptable norms for the implementation of these tasks is carried out by the relevant competent world organizations, as well as by each state individually. The set of these norms, in the context of using the potential of maritime space, is International Maritime Law.

The article reveals the content and essence of International Maritime Law as a separate branch of International Law, identifies its specific features, structural components, principles and norms. Definitions such as "International law", "International maritime law", "norms of international maritime law", "subjects of international law", "objects of international maritime law" are defined. Outlined functions of the main types of International Maritime Law (national maritime law, international public maritime law, private international maritime law). The complex system of legal norms that regulate the relations between the subjects of maritime affairs is analyzed.

It is established that the most important issue of legal relations in International Maritime Law is merchant shipping, which is an important factor in the process of economic development, both of individual states and the world economic system as a whole. Understanding the essence of International Maritime Law is important for seafarers. Because knowledge of the basic provisions, principles and norms of this legal field is the key to safe navigation and protection of the resources of the oceans, as well as an indicator of the legal competence of all persons involved in maritime affairs.

Key words: *International law, International maritime law, maritime space, principles of international maritime law, subjects of international maritime law, norms of international maritime law.*